

Kwalitatieve impuls stageplaatsen voor studenten HBO-V(GG) in de VVT - branche

Januari 2012

Uitgave: Stichting A+O VVT (Arbeidsmarkt- en Opleidingsbeleid Verpleeg-, Verzorgingshuizen
en Thuiszorg
Postadres: Postbus 556, 2501 CN Den Haag
Telefoon: 070 - 376 58 87
Fax: 070 - 345 75 28
E-mail: info@aovvt.nl

Opgesteld door:
Bureau G&D
Drs. Thea van Velsen
Drs. Martin Gloudemans

Begeleidingscommissie: Adviescommissie Arbeidsmarkt en Opleidingen

Januari 2012, Stichting A+O VVT.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoudsopgave

Inleiding.....	4
1. Een krachtige leeromgeving voor de beginnende hbo-v student (1 ^e en 2 ^e jaar)	5
2. De leerafdeling als stageplaats voor de beginnende hbo-v student	6
3. Een krachtige leeromgeving voor de gevorderde hbo-v(gg) student (3 ^e en 4 ^e jaar) ...	8
4. De learning community en het zorginnovatiecentrum als stageplaats voor de gevorderde hbo-v(gg) student	9
5. De praktijk	11
5.1 Thuiszorg De Friese Wouden: Leerteam en Learning Community.....	11
5.2 Stichting de Wever; Zorg Innovatiecentra in het Verpleeghuis.....	13
5.3 MeanderGroep, verpleeghuis Lückherheide: Een interessante leer- en werkomgeving voor hbo-studenten.....	16
6. Het creëren van adequate stageplaatsen voor hbo-v studenten	19
Literatuuropgave	26
Bijlage: Beginnen met hbo-v stageplaatsen.....	27

Inleiding

Waar moeten stageplaatsen binnen de VVT branche aan voldoen waardoor ze volwaardig, duurzaam en aantrekkelijk zijn voor hbo-v studenten? Stageplaatsen die zijn afgestemd op de doelstellingen die in de verschillende fasen van de opleiding moeten worden behaald, welke studenten een goed beeld geven van de diversiteit, complexiteit en uitdagingen van de ouderenzorg en waarbij sprake is van een adequate leeromgeving en begeleiding. Stageplaatsen waarmee meer belangstelling en een beter imago van de VVT branche ontstaat bij hbo-v studenten en waardoor een grotere instroom kan ontstaan van hbo-vgg-ers.

Een volwaardige stageplaats voor hbo-verpleegkundigen in opleiding wordt hier gedefinieerd als een stageplaats

- waarin de student alle rollen van de hbo-verpleegkundige¹ in de praktijk kan leren en in praktijk kan brengen,
- waar sprake is van een krachtige leeromgeving,
- met een adequate begeleiding en
- welke is ingebed in een ondersteunende infrastructuur.

Of de student alle beroepsrollen in de praktijk kan brengen, hangt af van de inhoud en van de organisatie van de zorg. Het betekent onder meer dat de zorg inhoudelijk een bepaalde mate van diversiteit en diepgang moet hebben en dat er professionele zorg wordt geboden op een hoogwaardig niveau vanuit een integrale benadering.

Of er sprake is van een krachtige leeromgeving hangt af van de voorwaarden die binnen de organisatie worden gerealiseerd. Van adequate begeleiding is er sprake als er een goed functionerende begeleidingsstructuur bestaat (Gobbens e.a., 2007).

Bij het leren in de praktijk zal er gedurende de opleiding sprake zijn van een accentverschuiving van werkend leren naar lerend werken. Ten gevolge van deze verschuiving moeten aan een stageplaats voor de beginnend student andere eisen worden gesteld dan aan een stageplaats voor de gevorderde student. Zowel inhoudelijk als wat betreft begeleidingsstructuur. In de eerste fase van de opleiding zal het werken zo georganiseerd moeten worden dat er vooral geleerd kan worden. In de laatste fase van de opleiding zal het leren zo georganiseerd moeten worden dat er vooral gewerkt kan worden.

Om vast te kunnen stellen aan welke criteria stageplaatsen binnen de VVT moeten voldoen hebben we literatuuronderzoek gedaan, zijn er interviews gehouden bij drie zorgorganisaties binnen de VVT (een thuiszorgorganisatie, een intramurale zorgorganisatie en een intramurale organisatie die tevens proeftuin HBO-VGG is). Daarnaast is het thema besproken in diverse gremia van het HBO-VGG project (docenten, vgg-ers, stuurgroep) en in de commissie opleidingscoördinatoren van ActiZ.

¹ De vijf beroepsrollen van de hbo-verpleegkundige zijn de rollen van zorgverlener, regisseur, ontwerper, coach en beroepsbeoefenaar (Pool e.a.2001).

Er is discussie over het actualiseren van het beroepsprofiel van de hbo-verpleegkundige op basis van de Canmeds Systematiek (Canadian Medical Education Directionals for Specialists). Deze internationale, binnen het medische en paramedische beroepsveld gebruikelijke beschrijvingssystematiek, is een eenduidige werkwijze om specialistische deskundigheid en competenties van de verschillende beroepsbeoefenaren in een multidisciplinair team te omschrijven. De Canmeds Systematiek gaat uit van zeven beroepsrollen, te weten: zorgverlener, communicator, teamspeler, kenniswerker, coach, organisator en beroepsbeoefenaar. Vooruitlopend op de actualisering van het beroepsprofiel van de hbo-verpleegkundige volgens de Canmeds Systematiek, zullen wij in de tekst van dit hoofdstuk overal waar de huidige beroepsrollen worden genoemd in een voetnoot aangeven welke rollen het betreft volgens de Canmeds Systematiek.

1. Een krachtige leeromgeving voor de beginnende hbo-v student (1^e en 2^e jaar)

In de beginfase van de opleiding hbo-v ligt het accent op het aanleren van de directe zorgverlening. De zorgverlenerrol² en de regisseurrol³ staan dan centraal. De student moet zich deze twee rollen eigen kunnen maken maar daarnaast moet de student zich ook al kunnen oriënteren op de overige drie rollen. Van belang is daarbij dat de student zelf (mede) verantwoordelijkheid draagt voor zijn leerproces.

Wat het praktijkleren betreft: in de beginfase van de opleiding ligt het accent op het werkend leren. Werkend leren heeft een maximaal rendement binnen een reële werkomgeving waarbinnen het leren centraal wordt gesteld. De beginnend student moet kennis en inzicht kunnen toepassen en vaardigheden kunnen oefenen met betrekking tot de zorgverlener-⁴ en de regisseurrol⁵. Mits er adequate rolmodellen en een goede begeleidingsstructuur aanwezig zijn, kan de student deze rollen het beste leren binnen de werkomgeving en binnen de normale dagelijkse directe zorgprocessen. Het is van belang dat de student deze directe zorgprocessen niet alleen vanuit de directe zorgverlening, maar ook vanuit een hbo-referentiekader leert te benaderen.

Om zich tevens te kunnen oriënteren op de rol van ontwerper⁶, coach⁷ en beroepsbeoefenaar⁸ moet de student echter ook in de gelegenheid worden gesteld de dagelijkse directe zorgverlening te overstijgen. Dit houdt in dat de student ook in contact moet worden gebracht met situaties waarin de drie overige rollen aan de orde zijn. De student moet een 'kijkje kunnen nemen achter de schermen' en inzicht kunnen krijgen in wat er zoal nodig is om de zorgverlening te organiseren en te innoveren en om de kwaliteit van de zorgverlening op peil te houden.

De student moet hier zodanig mee in aanraking komen dat hij/zij geprikkeld en gestimuleerd wordt om zich verder in deze context te willen ontwikkelen. Het kunnen werken binnen een beroepscontext waarbij tevens sprake is van kennisontwikkeling en kennisoverdracht zal een extra prikkel geven.

Deze zorgoverstijgende leersituaties zijn niet alleen onmisbaar vanwege de oriëntatie op de drie overstijgende beroepsrollen, ze geven de student ook meer inzicht in boeiende aspecten van de zorgverlening aan ouderen. De studenten krijgen een totaalbeeld van de ouderenzorg binnen de vvt-branche. Ze zien waarvoor hun hbo competenties nodig zijn en dat zal ze eerder motiveren om te kiezen voor de ouderenzorg.

Wanneer hbo studenten gedurende hun eerste stages niet in contact worden gebracht met zorgoverstijgende leersituaties dan krijgen zij onvoldoende de kans het hbo werk- en denkniveau verder te ontwikkelen. Bovendien leidt dit vaak tot een eenzijdige negatieve beeldvorming met betrekking tot de ouderenzorg. Hbo-v studenten haken daardoor af en gaan verloren voor de ouderenzorg binnen de vvt-branche, terwijl zij daar hard nodig zijn.

² Canmeds systematiek: zorgverlener, communicator, teamspeler.

³ Canmeds systematiek: organisator, communicator, teamspeler.

⁴ Canmeds systematiek: zorgverlener, communicator, teamspeler.

⁵ Canmeds systematiek: organisator, communicator, teamspeler.

⁶ Canmeds systematiek: kenniswerker, teamspeler.

⁷ Canmeds systematiek: coach, communicator.

⁸ Canmeds systematiek: beroepsbeoefenaar.

2. De leerafdeling als stageplaats voor de beginnende hbo-v student

De krachtige leeromgeving, zoals in de vorige paragraaf geschetst wordt aangetroffen binnen de leerafdeling. Ongeveer acht jaar geleden deed dit concept zijn intrede in met name het verpleegkundig onderwijs op MBO niveau.

Een leerafdeling, ook wel leerwerkplaats genoemd, is een stagevorm waarbij minimaal acht leerlingen tegelijk stage lopen binnen één afdeling van een organisatie, waarbij leerlingen coachend worden begeleid, door alle medewerkers van de afdeling, leerlingen in een samenwerkingsverband leren en waar opleiding en arbeidsorganisatie samen de begeleiding van de leerlingen vorm geven (Verdaasdonk, 2008, Van Bokkum, 2010).

Binnen de leerafdeling voert de student alle activiteiten uit die in een verpleegkundige werksetting voorkomen. Er wordt geleerd en begeleid volgens de principes van het competentiegericht leren en de student draagt zelf de verantwoordelijkheid voor het eigen leerproces.

Verdaasdonk (2007) noemt de volgende succesfactoren voor een leerafdeling:

- minimaal acht leerlingen op één afdeling;
- leerling wordt boventallig ingezet;
- er wordt coachend begeleid, gericht op zelfsturing;
- er wordt in samenwerkingsverband geleerd;
- er is een docent aanwezig;
- opleiding en praktijk geven samen vorm aan de begeleiding;
- alle begeleiders zijn getraind voor hun coachende rol en kunnen als rolmodel functioneren;
- alle medewerkers zijn begeleider;
- er is sprake van een reële werkomgeving;
- er is sprake van werkplekleren (waarbij ook de impliciete kennis en beroepsvaardigheden worden overgedragen).

Aangezien het bestaansrecht van de leerafdeling ligt in het bieden van realiseerbare stageplaatsen, zal de student er zich welkom en gewaardeerd voelen. Onder realiseerbaar wordt hier verstaan zowel de structurele beschikbaarheid van de stageplaats vanuit de zorgorganisatie als de structurele invulling daarvan door studenten. Jammer genoeg voelt de student zich binnen traditionele stagevormen niet altijd welkom en gewaardeerd. Daar komt het voor dat de beginnend student zich tot last en/of overvraagd voelt.

Met name voor de hbo-studenten is het daarnaast ook van belang dat er binnen de leerafdeling gedifferentieerd wordt naar opleidingsniveau, zodat de student de gelegenheid krijgt samen te werken met leerling verpleegkundigen niveau 4 en/of leerling verzorgenden niveau 3.

De leerafdeling is voor de beginnend hbo-v student een krachtige leeromgeving als het gaat om het zich eigen maken van de rollen van zorgverlener⁹ en regisseur¹⁰. Ook kan de student er ervaring opdoen met de coachende¹¹ rol, bijvoorbeeld door het coachen van mbo-leerlingen. Gaat het erom zich te oriënteren op de overige twee beroepsrollen (ontwerper¹² en beroepsbeoefenaar¹³) dan kan de leeromgeving binnen de leerafdeling tekortschieten. Daarvoor moet de leerling in de gelegenheid worden gesteld zich een beeld te vormen van de zorgoverstijgende werkprocessen. Dit betekent dat de beginnend student een

⁹ Canmeds systematiek: zorgverlener, communicator, teamspeler.

¹⁰ Canmeds systematiek: organisator, communicator, teamspeler.

¹¹ Canmeds systematiek: coach, communicator.

¹² Canmeds systematiek: kenniswerker, teamspeler.

¹³ Canmeds systematiek: beroepsbeoefenaar.

multidisciplinaire overlegsituatie moet kunnen bijwonen. Heel leerzaam en motiverend is het voor de beginnend student wanneer hij/zij de gelegenheid krijgt eens mee te lopen met een praktijkverpleegkundige, een verpleegkundig specialist of met een leidinggevende. Daardoor komt de student ook in aanraking met andere aspecten van de ouderenzorg binnen de vvt-branche en van de bijdragen die hij/zij daaraan kan gaan leveren.

Samenvattend heeft een krachtige leeromgeving voor beginnende hbo-v studenten de volgende kenmerken:

- de student voelt zich welkom en gewaardeerd;
- het leren wordt voor de student centraal gesteld;
- de inhoud van de zorgverlening stelt de student in staat de op haar niveau aansluitende zorginhoudelijke competenties te ontwikkelen;
- er zijn rolmodellen voor de beginnen hbo-v student aanwezig;
- de student krijgt professionele coaching en draagt (mede) zelf de verantwoording voor het leerproces;
- de student kan samenwerken met medewerkers van alle aanwezige functieniveaus;
- de student kan zich de beroepsrollen van zorgverlener¹⁴ en regisseur¹⁵ eigen maken;
- de student kan zich oriënteren op de beroepsrollen van coach¹⁶, ontwerper¹⁷ en beroepsbeoefenaar¹⁸.

¹⁴ Canmeds systematiek: zorgverlener, communicator, teamspeler.

¹⁵ Canmeds systematiek: organisator, communicator, teamspeler.

¹⁶ Canmeds systematiek: coach, communicator.

¹⁷ Canmeds systematiek: kenniswerker, teamspeler.

¹⁸ Canmeds systematiek: beroepsbeoefenaar.

3. Een krachtige leeromgeving voor de gevorderde hbo-v(gg)¹⁹ student (3^e en 4^e jaar)

Naarmate de opleiding vordert komt het accent steeds meer te liggen op ervaringsleren. Het leren van de gevorderde student kan worden getypeerd als lerend werken. De beroepsuitoefening wordt daarbij centraal gesteld, waarbij er veel aandacht is voor het zich bewust maken van de leerervaringen die al werkend worden opgedaan. Een krachtige leeromgeving voor de gevorderde hbo-v(gg) student wordt onder meer beschreven in het concept 'excellente zorg'. Dit concept is voortgekomen uit de Nederlandse vertaling van het Amerikaanse 'magnet-concept' dat in de jaren tachtig van de vorige eeuw werd ontwikkeld. In deze periode kampte de Amerikaanse gezondheidszorg met tekorten aan verpleegkundigen. Er bleken in die tijd toch ziekenhuizen te zijn die wel verpleegkundigen konden aantrekken en behouden. Deze ziekenhuizen werden 'magnet hospitals' genoemd. Een 'magnet-hospital' wordt gedefinieerd als *een zorgorganisatie die verpleegkundigen werft en behoudt, die zich kenmerken door een hoge arbeidstevredenheid omdat zij in staat worden gesteld om goede zorg te verlenen* (Van der Peet, 2008).

Bij de bewerking van dit concept voor de Nederlandse situatie werd ook expliciet meegenomen wat het de zorgvragers te bieden heeft. Zo ontstond het concept 'excellente zorg'. Verder beperkt de toepasbaarheid van het Nederlandse concept zich niet alleen tot de cure sector, maar heeft het ook betrekking op de care sector. Er is sprake van excellente zorg wanneer de werksituatie aan de volgende criteria voldoet (De Brouwer, 2010):

- er wordt samengewerkt met vakbekwame collega's;
- er zijn goede relaties met andere zorgverleners (medici, paramedici etc.);
- de verpleegkundigen en verzorgenden hebben een autonome positie²⁰;
- de verpleegkundigen en verzorgenden krijgen support van de direct leidinggevende;
- de verpleegkundigen en verzorgenden hebben zeggenschap over de beroepsuitoefening²¹;
- er zijn goede leer- en opleidingsmogelijkheden²²;
- er is voldoende personeel;
- er is een vraaggerichte zorgcultuur.

Uit onderzoek is gebleken dat er een positief verband is tussen de mate waarin er sprake is van excellente zorg en het leerklimaat (Cuijpers e.a., 2010). Omdat excellente zorg is gericht op een professionele ontwikkeling van zorgverleners en op verbetering van de kwaliteit van de zorg, komen met name ook de beroepsrollen van ontwerper²³ en beroepsbeoefenaar²⁴ goed uit de verf. Leren en opleiden binnen het concept 'excellente zorg' worden gezien als wezenlijk voor de kwaliteit van de zorg, coaching on the job is geïntegreerd in de zorgverlening, zodat ook de coachende rol volledig tot zijn recht komt.

¹⁹ Ervan uitgaande dat gevorderde hbo-v studenten binnen de vvt veelal gekozen hebben voor de uitstroomvariant 'Gerontologie en Geriatrie', wordt in dit onderdeel van de notitie de aanduiding 'hbo-v(gg) student' gebruikt. Deze lijn wordt doorgezet in hoofdstuk 6.

²⁰ Het gaat hier om klinische autonomie die wordt gedefinieerd als: *De vrijheid om zelfstandig te handelen op basis van wat je weet en om zelf beslissingen te nemen, zelfs als dit betekent dat je je op het terrein van een andere discipline begeeft, en dit alles in het belang van de patiënt.* (De Brouwer 2009)

²¹ Er is een adviesraad of een stafconvent met daaromheen werkgroepen en commissies die zich bezighouden met specifieke onderwerpen, bijvoorbeeld de opleiding, de loopbaanpaden, de dienstroosters, de aanschaf van verpleegartikelen, maar ook met activiteiten op het gebied van kwaliteitszorg, ICT, wetenschappelijk onderzoek, evidence-based practice (De Brouwer 2009)

²² Voor elke medewerker is er een opleidingsbudget en er wordt gewerkt met een POP (De Brouwer 2009).

²³ Canmeds systematiek: kenniswerker, teamspeler.

²⁴ Canmeds systematiek: beroepsbeoefenaar.

4. De learning community en het zorginnovatiecentrum als stageplaats voor de gevorderde hbo-v(gg) student

De learning community

Wordt het concept 'excellente zorg' vertaald naar adequate stageplaatsen voor hbo-v studenten, dan geeft de 'learning community' heel goed weer om welke kenmerken het daarbij gaat. De learning community, een concept dat ontwikkeld is binnen de Hogeschool Utrecht, kan worden opgevat als een doorontwikkeling van de leerafdeling naar een hoger niveau van beroepsuitoefening. In de praktijk van de leerafdeling bleek namelijk dat het inzetten van studenten niet altijd leidde tot een doelmatige en doeltreffende zorgverlening. Om die wel te realiseren bleken er ook activiteiten te moeten worden uitgevoerd op het gebied van het verbeteren van de kwaliteit van de zorg.

De definitie van een learning community luidt als volgt:

Een ten behoeve van een concrete vraagstelling uit de verpleegkundige zorgpraktijk samengestelde groep, bestaande uit vijf tot vijftien deelnemers uit praktijkonderwijs en onderzoek. Doel is dat de leden ervaringen uitwisselen, kennis uit de praktijk en wetenschap bundelen en elkaar adviseren over mogelijke oplossingen voor de vraagstelling. (De Nigtere e.a. 2008)

Aan de ontwikkeling van de learning community ligt de ambitie ten grondslag om de kenniscirculatie te verhogen tussen opleidingsinstituut, lectoraat en de praktijk (Coppoolse, 2006). Met kenniscirculatie wordt bedoeld dat beschikbare kennis bij één van de genoemde partijen op eenvoudige wijze beschikbaar komt voor de andere partijen. De veronderstelling is dat dit voor alle partijen winst oplevert (Leijnse, 2006). In deze betekenis leidt kenniscirculatie tot een innovatieve zorgverlening.

Een belangrijk aspect van een learning community is dat er altijd een concrete, relevante vraagstelling aan ten grondslag ligt, waarbij alle deelnemers belang hebben bij het vinden van de oplossing. Een learning community wordt dus georganiseerd rond een vraag over de wijze waarop de praktijk van de zorgverlening kan worden verbeterd. In principe kan zo'n learning community in de vorm van een project worden gecreëerd op iedere (verpleeg)afdeling of team die met een prangende vraagstelling zit. Om die vraagstelling te beantwoorden wordt er gebruik gemaakt van alle beschikbare evidence based kennis, alle ervaring van de betrokken professionals en van best practices. Studenten worden erbij betrokken en zij krijgen de gelegenheid deelvragen uit te werken en de beschikbare kennis toepasbaar te maken. Daarbij worden ze gecoacht door de professionals en professionele onderzoekers.

In de literatuur worden de volgende kritische succesfactoren voor de learning community genoemd:

- commitment van het management, hetgeen blijkt uit het onderschrijven van het belang van de innovatie en uit het realiseren van goede randvoorwaarden;
- een projectleider afkomstig uit de zorgorganisatie, zodat het innovatietraject vanaf het begin goed in de praktijk geworteld raakt;
- betrekken van zowel studenten als professionals van de werkvloer, als professionals van het opleidingsinstituut en van het lectoraat;
- een goede onderlinge communicatie tussen de betrokkenen en naar alle medewerkers binnen de zorgorganisatie (De Nigtere e.a. 2008).

Waar de student binnen de leerafdeling en/of binnen een reguliere stageplaats vooral wordt aangesproken op de rol van zorgverlener en regisseur, heeft de student in de learning community meer mogelijkheden om de rol van ontwerper en beroepsbeoefenaar expliciet te ontwikkelen.

Het zorginnovatiecentrum

Het zorginnovatiecentrum (ZIC) onderscheidt zich van de learning community door het permanente karakter. Waar een learning community in de vorm van een project op elke verpleegafdeling of team kan worden gecreëerd en dan tijdelijk van aard is, vormt het ZIC een afdeling op zichzelf en is het permanent van aard. In het ZIC werken professionals en studenten samen op de terreinen zorg verlenen, opleiden en onderzoeken. Het primaire doel van het ZIC is het continu verbeteren van de kwaliteit van zorg, vanuit het perspectief van de zorgvrager. In dat verband wordt er continu praktijkgericht onderzoek gedaan.

Onderzoeksvragen komen voort uit of houden verband met de zorgverlening binnen het ZIC. Doordat het praktijkgerichte onderzoek ook de hiaten in de zorg en de bijbehorende competenties identificeert, kan er gericht gewerkt worden aan deskundigheidsbevordering van alle medewerkers. Binnen het ZIC wordt dus niet alleen geleerd en gewerkt door studenten, maar ook door professionele verpleegkundigen, docenten en onderzoekers. Het zorginnovatiecentrum is een krachtige evidence based leeromgeving die praktijk en theorie bij elkaar brengt en waarbij studenten én professionals worden uitgedaagd om zich te ontwikkelen en de grenzen op te zoeken van de te verkennen competenties (Lijten e.a., 2006).

Alhoewel er niet een vast model bestaat voor het opzetten van een ZIC, zijn binnen een ZIC in de regel een groot aantal studenten aanwezig van verschillende studierichtingen en niveaus en in verschillende fasen binnen de studie. Ook wat betreft de vaste medewerkers wordt er functiedifferentiatie toegepast. Gaat het om de v&v beroepsgroep dan zijn er verzorgenden, mbo-verpleegkundigen, hbo-verpleegkundigen (gg) en vaak ook universitair opgeleide verpleegkundigen.

De praktijk wijst uit dat het investeren in de professionele ontwikkeling van verpleegkundigen en het bieden van carrièremogelijkheden leidt tot het gemakkelijker aantrekken van nieuwe medewerkers en het behouden van de eigen mensen, zeker in een tijd waarin er veel vacatures zijn in de zorg.

Samenvattend heeft een krachtige leeromgeving voor gevorderde hbo-studenten de volgende kenmerken:

- de student wordt in de gelegenheid gesteld evidence based zorg te verlenen;
- de kenniscirculatie wordt voor de student centraal gesteld;
- de student wordt in contact gebracht met reële praktijksituaties die verbetering behoeven;
- de student wordt (mede) ingezet in complexe zorgsituaties;
- de student wordt in de gelegenheid gesteld samen te werken met zorginhoudelijke professionals en met onderwijs- en onderzoekkundige professionals;
- er worden hoge eisen aan de student gesteld;
- de student kan zich de beroepsrol van coach²⁵ eigen maken;
- de student wordt met name aangesproken op de beroepsrollen van ontwerper²⁶ en beroepsbeoefenaar²⁷ en op de integratie van de vijf rollen op hbo-niveau.

²⁵ Canmeds systematiek: coach, communicator.

²⁶ Canmeds systematiek: kenniswerker, teamspeler.

²⁷ Canmeds systematiek: beroepsbeoefenaar.

5. De praktijk

5.1 Thuiszorg De Friese Wouden: Leerteam en Learning Community geïntegreerd.

In 2005 is Thuiszorg De Friese Wouden gestart met het hbo-v Leerteam Oosterwolde. Het betreft hier een leerteam waarbij het concept 'leerafdeling' is vertaald naar de thuiszorg. Het leerteam bestaat uit zes hbo-v studenten van verschillende leerjaren, een wijkverpleegkundige die als rolmodel en als stagebegeleider functioneert en enkele vaste medewerkers die de zorgverlening overnemen op de dagen dat de studenten niet aanwezig zijn. In de regel zijn de studenten op dinsdag, woensdag en donderdag aanwezig. Gedurende de ochtenden houden zij zich bezig met de directe zorgverlening aan cliënten, de middagen worden besteed aan het uitvoeren van activiteiten in het kader van de planning, organisatie, coaching en evaluatie van de zorg. Alle vijf de rollen van de hbo-verpleegkundige komen daarbij aan bod. Ook wordt er gedurende de middagen gezamenlijk gewerkt aan de uitwerking van leeractiviteiten. De studenten worden coachend begeleid, de beginnende studenten ontvangen coaching van de gevorderde studenten en de gevorderde studenten worden gecoacht door de wijkverpleegkundige. De workload van het leerteam is lager dan die van de reguliere V&V teams. Het cliëntenbestand van het leerteam is zodanig samengesteld dat er sprake is van verschillende niveaus van complexiteit van de zorg, zodat zowel beginnende als gevorderde studenten er de bij hun niveau passende competenties kunnen ontwikkelen.

Na een gedegen inwerkperiode krijgen alle studenten, fasegewijs de verantwoordelijkheid voor de zorg van enkele cliënten, voor wie zij de EVV-functie vervullen.

Het leerteam; een krachtige leeromgeving voor beginnende hbo-v studenten.

Voor beginnende hbo-v studenten is het leerteam een krachtige leeromgeving. Het leren wordt er centraal gesteld, de student voelt er zich welkom. Het leren vindt plaats in een reële werksituatie. De student verleent zelfstandig zorg aan zorgvragers van wie de complexiteit aansluit op het eigen niveau. De student levert dus ook al snel enige 'productie', waardoor zij zich nuttig en gewaardeerd voelt. Er wordt gewerkt met een POP (Persoonlijk OpleidingsPlan) en een PAP (Persoonlijk ActiviteitenPlan) waardoor de verantwoordelijkheid voor het leren bij de student zelf blijft. De beginnend student werkt samen met gevorderde studenten. De gevorderde student fungeert als rolmodel voor de beginnend student. Tevens geeft de gevorderde student de beginnend student coaching.

De setting van het leerteam kan voor de beginnend student worden aangemerkt als een krachtige leeromgeving, wanneer het gaat om het zich eigen maken van de zorgverlenerrol. Omdat ook de beginnend student zelfstandig zorg verleent aan enkele cliënten, vormt het leerteam ook een krachtige leeromgeving voor het zich eigen maken van de regisseurrol. Zoals gezegd worden de middagen besteed aan zogeheten zorgoverstijgende werkprocessen en aan gezamenlijk leren. Daardoor wordt de beginnend student ook in de gelegenheid gesteld zich te oriënteren op de rollen van coach, ontwerper en beroepsbeoefenaar.

Het leerteam; een aantrekkelijke werkomgeving voor beginnende hbo-v studenten.

Beginnende hbo-v studenten ervaren het leerteam zeker ook als een boeiende werkomgeving. Dit blijkt op de eerste plaats uit het feit dat het voorkomt dat studenten voor hun tweede of afstudeerstage weer solliciteren naar een stageplaats in het leerteam. Aantrekkelijk is ook dat de beginnend student een volwaardig teamlid is, met name doordat het team geheel uit studenten bestaat. Ook dit gegeven verhoogt de arbeidstevredenheid.

Het gegeven dat het cliëntenbestand afgestemd wordt op de zorginhoudelijke leerdoelen van de beginnende student, betekent in de praktijk dat zij regelmatig nieuwe cliënten krijgt toegewezen. Dit biedt afwisseling, hetgeen ook als aantrekkelijk wordt ervaren. Uiteraard wordt er hierbij wel rekening gehouden met de competentieontwikkeling van de betreffende student en met de continuïteit in de zorg voor de betreffende cliënten. Aantrekkelijk voor de beginnende student is tenslotte ook dat binnen het leerteam alle beroepsrollen zichtbaar worden gemaakt. Dit geeft de student een volledig beeld van de beroepsuitoefening van de hbo-verpleegkundige binnen de thuiszorg.

Het leerteam; een krachtige leeromgeving voor gevorderde hbo-v studenten.

Ook voor gevorderde hbo-v studenten is het leerteam een krachtige leeromgeving. Een belangrijke factor is het gegeven dat ook de gevorderde student gedurende de ochtenduren directe zorg verleent. Dit stelt haar in staat de zorgverlenerrol verder te blijven ontwikkelen. Omdat de gevorderde student nu ook beginnende studenten coacht bij het zich eigen maken van de zorgverlenerrol, kan de student zich ook de coachende rol eigen maken. Verder blijft de gevorderde student de EVV-functie vervullen, maar dan wel voor cliënten met een complexe zorgvraag, waarbij in de regel met meerdere disciplines wordt samengewerkt. Dit stelt de gevorderde student in staat de regisseursrol verder uit te bouwen. Om de gevorderde student in de gelegenheid te stellen zich ook de beroepsrollen van ontwerper en beroepsbeoefenaar eigen te maken, creëert Thuiszorg De Friese Wouden binnen het leerteam desgewenst een Learning Community. Daarbij krijgt het leerteam een (onderzoeks)vraag voorgelegd die binnen de organisatie speelt. Zo heeft het leerteam enkele jaren geleden de vraag voorgelegd gekregen welke meerwaarde de hbo-verpleegkundige kan hebben voor de thuiszorg. De gevorderde studenten hebben in dat verband het onderzoek 'Thuiszorg op niveau' opgezet en uitgevoerd. Zij hebben samengewerkt met zorginhoudelijke en met onderwijs- en onderzoekkundige professionals. Daarbij stond de kenniscirculatie centraal. Omdat men binnen de organisatie werkelijk belang hechtte aan de uitkomsten van het onderzoek, werden er hoge eisen gesteld aan de studenten. Dat de kwaliteit van het onderzoek goed was blijkt uit het feit dat de studenten er in juni 2007 de landelijke scriptieprijs mee hebben gewonnen. De uitkomsten van het onderzoek worden binnen Thuiszorg De Friese Wouden gebruikt bij het momenteel lopende traject, in het kader van het opnieuw positioneren van de wijkverpleegkundige.

Het leerteam; een aantrekkelijke werkomgeving voor gevorderde hbo-v studenten.

Ook door gevorderde studenten wordt het leerteam ervaren als een aantrekkelijke werkomgeving, met name omdat zij in staat worden gesteld zich alle vijf de beroepsrollen, op een hoog niveau eigen te maken. Doordat de studenten binnen het leerteam een volledig beeld ontwikkelen van de beroepsuitoefening op hbo-niveau binnen de thuiszorg en een indruk krijgen van de interessante aspecten van een functie op hbo-niveau, in dit geval de functie van wijkverpleegkundige, is de kans zeer groot dat zij kiezen voor een dergelijke functie en daarmee voor de vvt-branche behouden blijven.

Betekenis van het leerteam voor de organisatie.

Destijds wilde men binnen Thuiszorg De Friese Wouden met de implementatie van leerteams de volgende doelen realiseren:

- Creëren van kwalitatief goede stageplaatsen voor hbo-v studenten;
- Creëren van een feedbackcultuur waarin men van en met elkaar leert;
- Verbeteren van het imago van de thuiszorg onder hbo-v studenten;
- Verbeteren van de kwaliteit van de zorg;
- Profileren van de positie van de wijkverpleegkundige.

Om na te gaan of deze doelen zijn gerealiseerd heeft men metingen verricht naar de competentiegroei onder de studenten en de cliënttevredenheid. Ook heeft men een financiële kosten- batenanalyse gemaakt. Op grond daarvan kon worden vastgesteld dat de doelen worden gerealiseerd.

Dit wil niet zeggen dat het werken met leerteams niet ook enkele lastige kanten heeft. Zo moet het cliëntenbestand van het leerteam regelmatig worden gemuteerd om ervoor te zorgen dat er voldoende zorginhoudelijke diversiteit is en voldoende diversiteit in niveaus van complexiteit. Uitgangspunt daarbij moet zijn dat de kwaliteit van de zorg voor de cliënt blijft gehandhaafd. Mutatie van cliënten is iets dat ook altijd in nauwe samenspraak met de reguliere teams plaats moet vinden. Medewerkers binnen de reguliere teams vinden het niet altijd gemakkelijk om cliënten “los te laten”.

Tenslotte heeft de implementatie van het leerteam het inzicht opgeleverd dat de leerroute binnen het praktijkveld adequaat moet worden afgestemd op het curriculum van de HBO waarmee wordt samengewerkt en dat dit omgekeerd ook het geval moet zijn.

5.2. Stichting de Wever; Zorg Innovatiecentra in het Verpleeghuis.

In 2007 is binnen Stichting de Wever een Zorg Innovatiecentrum (ZIC) van start gegaan in verpleeghuis De Hazelaar. Het betreft een afdeling voor zorgvragers met chronisch somatische aandoeningen, inclusief revalidatie en terminale zorg. Later is er een tweede ZIC gerealiseerd op een afdeling voor zorgvragers met psychogeriatrische aandoeningen waarbij het accent wordt gelegd op observatie en diagnostiek.

De aanleiding tot het inrichten van de ZIC's is gelegen in de ervaring dat de personeelsproblemen binnen de VVT niet zijn op te lossen met alleen maar ‘meer handen aan het bed’ maar dat er ook een verbeteringsslag gemaakt zal moeten worden op het gebied van de praktijkvoering wat betreft efficiëntie en effectiviteit. Om dit te bereiken heeft men hbo-verpleegkundigen nodig en ook binnen de Wever is men geconfronteerd met het gegeven dat deze binnen de VVT-branche moeilijk te werven en te behouden zijn. De ZIC's, die zijn ontwikkeld in samenwerking met de Fontys Hogeschool en het ROC Midden-Brabant hebben hierin verandering gebracht. Momenteel zijn er binnen beide ZIC's vier hbo-verpleegkundigen werkzaam en ook binnen de overige afdelingen neemt het aantal hbo-verpleegkundigen geleidelijk toe.

Het ZIC is bemenst met een team van vaste medewerkers dat wat betreft de omvang juist groot genoeg is om de benodigde zorg te kunnen verlenen. Binnen het vaste team wordt functiedifferentiatie toegepast. Daarnaast zijn er ongeveer vijfentwintig stageplaatsen voor verpleegkundige stagiaires van kwalificatieniveau twee tot en met vijf en voor stagiaires van andere, voor de VVT relevante hbo opleidingen zoals, fysiotherapie, ergotherapie en psychologie. Elk lid van het vaste team krijgt vier stagiaires toegewezen, voor twee daarvan is hij/zij de eerst verantwoordelijk begeleider en voor de andere twee is hij/zij medebegeleider. De vaste medewerkers hebben de benodigde coachende vaardigheden verworven middels het volgen van een daarop gericht leertraject. Verder wordt er begeleiding gegeven door een lecturer practitioner die zowel deskundig is op het gebied van het leren als op het gebied van de praktijkvoering. De stagiaires draaien alle diensten mee en krijgen daardoor een goed beeld van wat 24-uurszorg inhoudt. Met uitzondering van kwalificatieniveau twee, krijgen alle stagiaires zorgvragers toegewezen waaraan ze zorg verlenen. Gevorderde stagiaires vervullen voor die zorgvragers ook de rol van zorgcoördinator. Op de woensdagen zijn vrijwel alle stagiaires aanwezig. Op die dag wordt tijd ingeroosterd voor het geven van praktijkonderwijs. Daarbij wordt de theoretische kennis vertaald naar de VVT-praktijk. Voor de stagiaires van niveau twee wordt apart praktijkonderwijs georganiseerd, de overige stagiaires volgen gezamenlijk praktijkonderwijs en leren daarbij van elkaar. Wat betreft de leeropdrachten wordt er niveaudifferentiatie toegepast. Naast de directe zorgverlening en de coördinatie van de zorg, houden alle stagiaires zich ook bezig met de binnen het ZIC continu lopende projecten in het kader van zorginnovatie. De onderzoeksvragen waarop de projecten zich richten komen voort uit de gebruikelijke evaluaties van de kwaliteit van de zorg onder zorgvragers, familie,

mantelzorgers en medewerkers. Ook kunnen de stagiaires zelf onderzoeksvragen inbrengen.

Het ZIC; een krachtige leeromgeving voor beginnende hbo-v studenten.

De setting van het ZIC kan voor de beginnend student worden aangemerkt als een krachtige leeromgeving, wanneer het gaat om het zich eigen maken van de zorgverlenerrol. Doordat de beginnend student zorgvragers krijgt toegewezen op het eigen niveau van complexiteit. Bij de aanvang van de stage worden ze gedurende een korte periode één op één ingewerkt, daarna verlenen ze zelfstandig zorg en krijgen daarbij coaching van een gevorderde student die tevens als rolmodel fungeert, zowel op het gebied van de zorgverlening als op het gebied van het werkend leren. De beginnende studenten worden betrokken bij de coördinerende taken en kunnen zich daardoor tevens een beeld vormen van de regisseursrol. De beginnend student krijgt al aardig wat verantwoordelijkheid voor de zorgverlening maar er wordt voor gewaakt hen niet te overvragen. Wat dat betreft heeft men een stapje terug moeten doen.

Omdat de beginnende hbo-studenten ook al worden betrokken bij de coaching van stagiaires van niveau vier en drie, worden zij ook in de gelegenheid gesteld om zich te oriënteren op de coachende rol. Al vrij snel fungeren zij ook als rolmodel voor beginnende stagiaires van andere niveaus, waardoor zij worden aangezet tot het reflecteren op het eigen voorbeeldgedrag wat betreft het beroepsmatig handelen en het zich oriënteren op de rol van beroepsbeoefenaar.

Door het leveren van een bijdrage aan de innovatieve projecten binnen het ZIC, worden de beginnend studenten in staat gesteld zich te oriënteren op de ontwerperrol.

Het ZIC; een aantrekkelijke werkomgeving voor beginnende hbo-v studenten.

De beginnend studenten zijn erg enthousiast over de wijze van leren en werken binnen het ZIC, het komt regelmatig voor dat zij ervoor kiezen hun tweede stage eveneens binnen het ZIC te lopen of er af te studeren.

De inhoudelijke kant van de zorg wordt door beginnend studenten als interessant en afwisselend ervaren doordat het ZIC een redelijk hoge turn-over heeft wat betreft de populatie van zorgvragers. De beginnend student krijgt dus ruim de gelegenheid zich een totaal beeld te vormen van de ouderenzorg, inclusief de boeiende aspecten daarvan. De werksfeer binnen het ZIC is goed, het vaste personeel is gemotiveerd om samen te werken met collega's in opleiding en de stagiaires ondervinden steun van elkaar. De integratie van de theorie in de praktijk werkt motiverend. Beginnend studenten ervaren waarom zij bepaalde kennis nodig hebben en hoe zij daarmee de kwaliteit van de praktijkvoering kunnen verbeteren.

Het ZIC; een krachtige leeromgeving voor gevorderde hbo-v studenten.

Ook voor gevorderde hbo-v studenten is het ZIC een krachtige leeromgeving. Van belang is dat de gevorderde student zorgvragers krijgt toegewezen zodat hij/zij de zorgverlenerrol verder kan blijven ontwikkelen. Er wordt naar gestreefd gevorderde studenten zorgvragers toe te wijzen met een hoogcomplexe zorgvraag en hun ook de volledige verantwoordelijkheid te geven voor de coördinatie daarvan. Daarnaast vervullen zij ook de rol van 'huiskamer coördinator', waarbij zij de verantwoordelijkheid krijgen voor de coördinatie van de zorg voor een groep zorgvragers. Verder vervullen zij afdelingsoverstijgende taken op het niveau van het middenmanagement, zoals het deelnemen aan het planningsoverleg. Gevorderde studenten krijgen binnen het ZIC dus ruim de gelegenheid de benodigde competenties in het kader van de regisseurrol op een hoog niveau te verwerven. Ten aanzien van de rollen van zorgverlener en regisseur, dragen de gevorderde studenten een redelijk hoge mate van verantwoordelijkheid. Toch vinden ze zelf dat dit nog wel wat meer zou kunnen. Kennelijk wordt het ZIC door gevorderde studenten toch nog ervaren als een enigszins beschermende leeromgeving.

Doordat de gevorderde studenten een belangrijke bijdrage leveren aan de coaching van de beginnende studenten bekwamen zij zich in de coachende rol. Zelf worden ze gecoacht door

professionals, te weten de vaste medewerkers van het ZIC die voor hen tevens als rolmodel fungeren.

Binnen de innovatieve projecten staat de kenniscirculatie centraal en werken de gevorderde studenten samen met professionals. Zowel op het gebied van de praktijkvoering als op het gebied van onderzoek en onderwijs. De studenten krijgen daardoor ruimschoots de gelegenheid zich de beroepsrollen van ontwerper en beroepsbeoefenaar eigen te maken. Het feit dat de hbo-v studenten samen werken met studenten van andere, voor de VVT relevante hbo-studenten, geeft een meerwaarde als het gaat om multidisciplinaire samenwerking. Zowel op het gebied van de directe zorgverlening als op het gebied van zorginnovatie.

Het ZIC; een aantrekkelijke werkomgeving voor gevorderde hbo-v studenten.

Gevorderde hbo-v studenten ervaren het ZIC als een inspirerende werkomgeving. Dit blijkt uit het gegeven dat het aantal afgestudeerde hbo verpleegkundigen binnen Stichting De Wever geleidelijk stijgt. In eerste instantie kiezen de afgestudeerden vaak voor een functie bij het ZIC maar doordat er ook op andere afdelingen interessante functies voor hbo-verpleegkundigen worden gecreëerd zoals de senior verpleegkundige en de gedragsverpleegkundige, worden ook andere afdelingen steeds meer een aantrekkelijke werkomgeving voor hen.

De factor die het ZIC tot zo'n aantrekkelijke werkomgeving voor hbo-verpleegkundigen maakt is het feit dat zij er in staat worden gesteld kwalitatief goede zorg te leveren die voldoet aan de beroepsnormen en waarden die zij zich gedurende hun opleiding hebben geïnternaliseerd. Met andere woorden, binnen het ZIC kunnen zij evidence-based zorg verlenen.

Betekenis van het ZIC voor de organisatie.

De verworvenheden van de beide ZIC's binnen Stichting de Wever verspreiden zich als een inktvlek door de gehele organisatie. Een aantal factoren draagt hiertoe bij. Op de eerste plaats solliciteren er meer hbo-afgestudeerden naar functies binnen andere afdelingen. Verder kunnen alle zorgafdelingen praktische vraagstukken bij het ZIC inbrengen die vervolgens door de stagiaires, onder deskundige begeleiding, worden onderzocht en beantwoord. Dus niet alleen binnen het ZIC wordt de praktijkvoering continu vernieuwd en verbeterd maar ook binnen de overige zorgafdelingen.

Verder houdt de aanwezigheid van beide ZIC's de organisatie in beweging. Steeds nieuwe vraagstukken dienen zich aan. Momenteel is men aan het onderzoeken hoe het onderscheid tussen functies voor hbo-verpleegkundigen en mbo-verpleegkundigen meer expliciet te maken. Dit vergt een cultuurverandering want net als binnen vele zorgorganisaties heerst er ook op de werkvloer binnen de Wever een cultuur van gelijkheid en worden verschillen in bevoegdheid al snel opgevat als ongewenste statusverschillen.

5.3 MeanderGroep, verpleeghuis Lückerheide: Een interessante leer- en werkomgeving voor hbo-studenten.

Binnen de MeanderGroep leeft de overtuiging dat de hbo-verpleegkundige binnen de VVT-branche onmisbaar is om aan de steeds complexer wordende zorgvraag te kunnen blijven voldoen. Er wordt dan ook van alles gedaan om hbo-studenten te interesseren voor de ouderenzorg. In dat verband heeft men de kans om deel te nemen aan het project 'Implementatie hbo-verpleegkundige gerontologie en geriatrie' met twee handen aangegrepen. In het kader van dit project is de functie hbo-vgg ontwikkeld. Momenteel leidt men binnen verpleeghuis Lückerheide hbo-vgg studenten op in samenwerking met Hogeschool Zuyd.

Voo het ontwikkelen van een krachtige leeromgeving voor hbo-studenten heeft verpleeghuis Lückerheide de pragmatische weg gevolgd. Dit houdt in dat er niet voor een innovatief model gekozen is, zoals de learning community of het zorginnovatiecentrum te implementeren. Er is gewoon van start gegaan met een enthousiaste verpleegkundige, een enthousiaste docent en enkele enthousiaste studenten. Er is ook niet voor gekozen een bepaalde verpleegafdeling te reserveren voor het opleiden van hbo-studenten. Elke verpleegafdeling binnen Lückerheide wordt beschouwd als een potentieel krachtige leeromgeving. Al werkende weg heeft men meer en meer grip gekregen op leerprocessen op hbo-niveau en op het creëren van krachtige leersituaties. Uiteraard loopt men daarbij tegen problemen aan, daarvoor worden werkbare oplossingen gezocht en gevonden. Daarmee laat Verpleeghuis Lückerheide zien dat het ook mogelijk is een krachtige leeromgeving voor hbo-studenten te creëren, zonder op voorhand te kiezen voor een bepaald model. Verassend is dat in de ontstane situatie duidelijke elementen van theoretische modellen terug zijn te vinden.

Het verpleeghuis; een krachtige leeromgeving voor beginnende hbo-v studenten.

Zoals gezegd is verpleeghuis Lückerheide van start gegaan met enkele enthousiaste studenten met affiniteit voor de ouderenzorg. Hbo-v studenten hebben meestal niet vanuit zichzelf affiniteit met de ouderenzorg. De belangstelling voor de vvt-branche moet worden opgewekt. Omdat binnen Hogeschool Zuyd de uitstroomvariant VGG wordt aangeboden is men daar alert op mogelijke interesse voor de ouderenzorg en worden studenten ervoor geënthousiasmeerd. Binnen verpleeghuis Lückerheide wordt dit proces voortgezet. Wanneer ze als beginnend student stage komen lopen in verpleeghuis Lückerheide, worden de studenten toegewezen aan één van de afgestudeerde hbo-vgg. Deze verpleegkundige geeft de student coaching en de student kan bij haar terecht met vragen en/of problemen met betrekking tot het leren in de praktijk. Bovendien laat deze verpleegkundige voorbeeldgedrag zien ten aanzien van alle beroepsrollen van de hbo-verpleegkundige. Omdat het van belang is dat studenten alle zorghandelingen leren uitvoeren, worden de studenten geplaatst op een gewone verpleegafdeling, waar zij meewerken in de zorgverlening. Ze worden daarbij begeleid door een professioneel verzorgende. Men realiseert zich dat de verzorgende beperkt is wat betreft het dienen als rolmodel voor de hbo-v student. In feite kan de verzorgende uitsluitend voorbeeldgedrag laten zien ten aanzien van de rollen van zorgverlener en regisseur. De praktijk wijst uit dat de beginnend hbo-student de neiging heeft zich snel te conformeren aan de gang van zaken op de verpleegafdeling. Om dit risico te ondervangen gaat men maandelijks een bijeenkomst organiseren voor alle hbo-studenten binnen verpleeghuis Lückerheide, waarbij ook een hbo-vgg en docent aanwezig zijn. Het doel van deze bijeenkomst is dat de studenten reflecteren op het eigen functioneren en dat zij zich bewust worden van de eigen mate van aanpassing. In verpleeghuis Lückerheide hebben sommige medewerkers binnen de verpleegafdeling een zorginhoudelijk aandachtsgebied toegewezen gekregen. Voorbeelden daarvan zijn

'decubitus preventie', 'wondzorg', 'incontinentie' en 'vrijheidbeperkende maatregelen'. De praktijk heeft uitgewezen dat de medewerkers met betrekking tot hun aandachtsgebied de beginnend hbo-student voorbeeldgedrag kunnen laten zien ten aanzien van de rollen van ontwerper en beroepsbeoefenaar. Door de beginnende hbo-v student te betrekken bij hun taken in relatie tot hun aandachtsgebied, bieden de medewerkers de student de gelegenheid zich op beide rollen te oriënteren.

Verder betreft de direct leidinggevende de beginnend student bij taken die zich daarvoor lenen. Daardoor krijgt de student een beeld van wat er zoal nog meer komt kijken om kwalitatief goede zorg te kunnen bieden en een dieper besef van de betekenis van de regisseursrol.

Het verpleeghuis; een aantrekkelijke werkomgeving voor beginnende hbo-v studenten.

De beginnend studenten zijn erg enthousiast over de wijze van leren en werken binnen verpleeghuis Lückherheide. Het komt wel voor dat zij ervoor kiezen hun tweede stage eveneens binnen het verpleeghuis te lopen of er af te studeren.

De inhoudelijke kant van de zorg wordt door beginnend studenten als interessant en afwisselend ervaren doordat zij worden betrokken bij specifieke taken ten aanzien van de aandachtsgebieden. De docent is regelmatig aanwezig in het verpleeghuis en is gemakkelijk te benaderen voor de studenten. Dit komt de integratie van de theorie in de praktijk ten goede, hetgeen motiverend werkt. Beginnend studenten ervaren waarom zij bepaalde kennis nodig hebben en hoe zij de kwaliteit van de zorg daarmee kunnen verbeteren.

Doordat de studenten worden gekoppeld aan een hbo-vgg of aan een verpleegkundige in de functie van stafmedewerker, krijgen zij een volledig beeld van de bijdrage die de hbo-verpleegkundige kan leveren aan de verbetering van de kwaliteit van de zorg. Door het mee kunnen kijken met de direct leidinggevende krijgt de student de gelegenheid interessante aspecten van de ouderzorg te ontdekken.

Het verpleeghuis; een krachtige leeromgeving voor gevorderde hbo-v studenten.

Ook voor gevorderde hbo-v studenten vormt de verpleegpraktijk binnen verpleeghuis Lückherheide een krachtige leeromgeving. Een belangrijke factor hierin is het feit dat er rolmodellen aanwezig zijn in de persoon van de afgestudeerde hbo-vgg. De hbo-vgg wordt ook ingezet in de (complexere) zorgverlening en fungeert op het gebied van de rollen van zorgverlener en regisseur, als een volwaardig rolmodel. Daarnaast heeft de hbo-vgg expliciet tijd beschikbaar voor het oppakken van zaken die nader onderzoek en/of verbetering behoeven en het stimuleren van een evidence based praktijkvoering. De gevorderde hbo-v student wordt daar zoveel mogelijk bij betrokken en krijgt zo de gelegenheid competenties te verwerven op het gebied van de rollen van ontwerper en beroepsbeoefenaar. Regelmatig komt het voor dat de gevorderde student kan afstuderen op een dergelijk verbeteringstraject. De lijnen naar de hogeschool en het lectoraat zijn kort, zodoende kan er gemakkelijk een beroep gedaan worden op de (theoretische) deskundigheid die daarbij nodig is.

Verder krijgt de gevorderde hbo-v student een rol toebedeeld in de coaching van de beginnende studenten, waarbij zij zelf weer coaching ontvangt van de hbo-vgg. Zodoende krijgt de gevorderde student de gelegenheid zich de coachende rol eigen te maken.

Het verpleeghuis; een aantrekkelijke werkomgeving voor gevorderde hbo-v studenten.

De belangrijkste factor die verpleeghuis Lückherheide tot een aantrekkelijke werkomgeving maakt voor de gevorderde hbo-v student en voor afgestudeerd hbo-vgg is het gegeven dat er een functie voor hen bestaat. De kernelementen van deze functie zijn:

- Het verlenen van (complexe) zorg en het coördineren van zorg voor cliënten;
- Deskundigheidsbevordering en werkbegeleiding;
- Het participeren in onderzoek en het toepassen van de resultaten hiervan;

- Communicatie en informatie;
- Consult, voorlichting, advies en instructie;
- Innovatie en kwaliteitszorg.

De ervaring leert dat men van de pas afgestudeerde hbo-vgg niet kan verwachten dat zij op alle bovengenoemde terreinen excellent functioneert. Het betreft dus een functie waarin de hbo-vgg kan groeien en zich verder kan ontwikkelen. Het je verder kunnen ontwikkelen is een belangrijk aspect van de arbeidsmotivatie van medewerkers op hbo-niveau.

6. Het creëren van adequate stageplaatsen voor hbo-v studenten

Uit het literatuuronderzoek is duidelijk geworden dat de leerafdeling, de learning community en het zorginnovatie centrum ideaaltypische modellen zijn wat betreft het realiseren van optimale stageplaatsen voor hbo-v studenten. Daaruit zou kunnen worden geconcludeerd dat het persé noodzakelijk is één van de genoemde modellen te implementeren om hbo-v studenten kwalitatief betere stageplaatsen te kunnen bieden. De derde praktijksituatie in deze notitie laat echter zien dat dit niet zo is. Wat wel van belang is, is het creëren van een leercultuur en het realiseren van de benodigde randvoorwaarden, zodat de leeromgeving kenmerken krijgt van de beschreven modellen.

In dit laatste onderdeel van de notitie wordt aangegeven hoe deze kenmerken te implementeren zijn. Daarbij gaan we eerst in op de overstijgende randvoorwaarde, daarna op de beginfase (globaal de eerste twee jaar) van de opleiding en vervolgens op de eindfase (globaal de laatste twee jaar). We gaan uit van de in het literatuuronderzoek geëxpliciteerde kenmerken van een krachtige leeromgeving voor de beginnende en voor de gevorderde student. Bij elk van de genoemde kenmerken beschrijven we aspecten waaraan aandacht moet worden gegeven. In dit deel wordt met name gebruik gemaakt van de ervaringen die zijn opgedaan in de zorgorganisaties die in het praktijkdeel van de notitie aan de orde komen.

Bij de opsomming van de kenmerken worden de minimaal noodzakelijke kenmerken *cursief* weergegeven. Aan deze voorwaarden móet worden voldaan om als zorgorganisatie adequate stageplaatsen te kunnen bieden aan hbo-v studenten.

Tenslotte worden de stappen aangegeven die aan de hand van de genoemde aandachtspunten en de eigen situatie uitgewerkt kunnen worden in een passend plan van aanpak voor de zorgorganisatie.

Samenvattend stellen we dat in de eerste fase van de opleiding het werken zodanig georganiseerd moet zijn dat er geleerd kan worden. In de laatste fase van de opleiding moet het leren zodanig georganiseerd zijn dat er gewerkt kan worden.

Randvoorwaarde

Het leerproces van de hbo-v student wordt professioneel ondersteund en geïnstrumenteerd door zowel de zorgorganisatie als de hogeschool.

Aspecten die aandacht vergen:

- *Ambitie van de zorgorganisatie. De zorgorganisatie heeft de ambitie de hoogst mogelijke kwaliteit te leveren. Er is een opvatting over welke bijdrage de hbo-verpleegkundige kan leveren aan het realiseren van deze ambitie.*
- *Visie van de zorgorganisatie op wat men wil wat betreft het opleiden van hbo-v studenten. Wil men studenten toeleiden naar een positie in de eigen organisatie of wil men alleen stageplaatsen aanbieden aan studenten?*
- Relatie tussen de zorgorganisatie en de hogeschool. Over en weer zijn er contacten en afspraken op bestuurlijk niveau en op uitvoerend niveau.
- De hogeschool beschikt over docenten die voldoende affiniteit hebben met en kennis over de vvt branche.
- *De zorgorganisatie beschikt over opleiders die hbo-v studenten kwalitatief volwaardig kunnen opleiden.*
- Samenwerking tussen de zorgorganisatie en de hogeschool. Er verschijnt regelmatig een 'in de vvt gespecialiseerde' hogeschooldocent op de werkvloer. Deze is gemakkelijk aanspreekbaar. De opleidingsfunctionaris uit de zorgorganisatie komt, op relevante tijdstippen binnen het curriculum, informatie geven over het leren en werken binnen de vvt.

Het werk zodanig organiseren dat er optimaal geleerd kan worden (eerste twee jaar van de opleiding)

1. De beginnend hbo-v student voelt zich welkom en gewaardeerd.

Aspecten die aandacht vergen:

- Informatievoorziening vooraf. De student krijgt adequate en realistische informatie over de vvt, de zorgorganisatie en over de afdeling(en)/teams waar de stage wordt gelopen. Daarin wordt een realistisch beeld gegeven van wat de student mag verwachten van de stage, zowel inhoudelijk als randvoorwaardelijk.
- Introductie. De zorgorganisatie beschikt over een introductieprocedure of -programma waarin de student de gelegenheid krijgt kennis te maken met de diverse disciplines en diensten binnen de zorgorganisatie. De zorgorganisatie heeft een realistisch beeld van wat men mag verwachten van de beginnend hbo-v student.
- Cultuur binnen de zorgorganisatie. Er is een cultuur waarbij men ieders kwaliteiten en competenties waardeert. Men bejegt elkaar vanuit het waarderend perspectief. Er is een veilige sfeer waarbinnen 'een fout maken' geplaatst wordt in het perspectief van ontwikkelpotentie.

2. Het leren wordt voor de beginnend hbo-v (dag)student centraal gesteld.
Aspecten die aandacht vergen:
- *Aantal beschikbare stageplaatsen. Er zijn voldoende medestudenten binnen de zorgorganisatie waarmee de student ervaringen kan uitwisselen, kan samen leren en waarbij zij steun kan vinden.*²⁸
 - Boventaligheid. De student is boventalig en wordt daarbij gemiddeld minstens twee uur per stagedag vrijgesteld van zorgtaken zodat zij zich kan richten op andere leerervaringen en leeropdrachten.
3. De inhoud van de zorgverlening stelt de beginnend hbo-v student in staat de op haar niveau aansluitende zorginhoudelijke competenties te ontwikkelen.
Aspecten die aandacht vergen:
- Aard van de zorg- en begeleidingsvraag. Situaties waarin de student wordt geplaatst bieden de student voldoende gelegenheid om de op de hogeschool verworven kennis en vaardigheden toe te passen en in de context te plaatsen. Daarbij wordt de nieuwsgierigheid van de student voldoende geprikkeld en wordt zij voldoende aangezet tot verdieping van verworven kennis en vaardigheden.
4. *Er zijn rolmodellen voor de beginnend hbo-v student aanwezig en de beginnend hbo-v student krijgt professionele coaching.*
Aspecten die aandacht vergen:
- *Professioneel voorbeeldgedrag. Er zijn op de werkvloer medewerkers die, wat betreft de zorgverlenerrol, professioneel voorbeeldgedrag kunnen laten zien. Gaat het om de beginnend hbo-v student, dan kunnen dit ook ervaren verzorgenden en mbo verpleegkundigen zijn die daarvoor toegerust (overdrachtsvaardigheden, voldoende diepgang in benadering) en gemotiveerd zijn.*
 - *Voorbeeld leergedrag. Er zijn binnen de zorgorganisatie gevorderde hbo-v studenten die voorbeeld gedrag kunnen laten zien wat betreft het werkend leren.*
 - *De student draagt (mede) zelf de verantwoordelijkheid voor het leerproces. Deze krijgt daarvoor de gelegenheid en wordt daarop aangesproken.*
 - *Coachingsvaardigheden. Er zijn op de werkvloer medewerkers die beschikken over professionele coachingsvaardigheden.*
 - *Verantwoordelijkheid coachingsproces. Er is een functionaris expliciet verantwoordelijk voor de kwaliteit van de coaching die de student krijgt.*
5. De beginnend hbo-v student kan (overdag, in de avond en in de nacht) samenwerken met medewerkers van alle aanwezige functieniveaus.
Aspecten die aandacht vergen:
- Roostering. De student wordt zodanig ingeroosterd en/of kan het initiatief nemen om samen te werken met medewerkers van de diverse functieniveaus en in een diversiteit van diensten.
 - Cultuur binnen het team. Er is een teamcultuur waarbinnen (competentie)verschillen tussen medewerkers worden geaccepteerd. De teamleden worden (op basis van wat nodig is) aangemoedigd datgene te doen waar zij goed in zijn. De student wordt aangemoedigd de kwaliteiten van de verschillende teamleden te waarderen en daar (indien mogelijk) aanvullend op te zijn.

²⁸ Gedacht moet worden aan minstens acht stageplaatsen binnen een zorgorganisatie. De richtlijn is van elk leerjaar twee.

6. *De beginnend hbo-v student kan zich de beroepsrollen van zorgverlener en regisseur eigen maken.*

Aspecten die aandacht vergen:

- *Zorgverlenerrol. De student wordt ingroeïend ingezet als volwaardig zorgverlener. De student krijgt ingroeïend de verantwoordelijkheid voor de zorg die zij levert.*
- *Regisseurrol. De student wordt betrokken bij het opstellen of bijstellen van het zorgleefplan. De student krijgt de gelegenheid evv-taken uit te voeren. De student krijgt ingroeïend de verantwoordelijkheid voor het zorgleefplan.*

7. *De beginnend hbo-v student kan zich oriënteren op de beroepsrollen van coach, ontwerper en beroepsbeoefenaar.*

Aspecten die aandacht vergen:

- *Roostering. De student wordt ingeroosterd om 'mee te kunnen kijken' bij zorgoverstijgende activiteiten, zoals voorwaarden scheppende activiteiten, onderzoeksactiviteiten, activiteiten in het kader van kwaliteitsverbetering, beleidsvoorbereidende activiteiten of onderwijsactiviteiten. De student wordt ingeroosterd om op het eigen niveau te participeren in bovengenoemde zorgoverstijgende activiteiten.*
- *Samenwerking met gevorderde hbo-v studenten. Beginnend studenten worden 'gekoppeld' aan gevorderde studenten om 'mee te kunnen kijken' naar de wijze waarop zij invulling geven aan de beroepsrollen van coach, ontwerper en professional.*

Het leren zodanig organiseren dat er optimaal gewerkt kan worden (laatste twee jaren van de opleiding)

1. De gevorderde hbo-v(gg)student wordt in de gelegenheid gesteld evidence based zorg te verlenen.

Aspecten die aandacht vergen:

- Cultuur. Er wordt binnen het team en/of de organisatie gebruik gemaakt van onderzoekresultaten. Men vraagt naar (theoretische) onderbouwing wanneer een teamlid een voorstel doet voor een andere werkwijze. Medewerkers kunnen en mogen gangbare werkwijzen en 'vanzelfsprekendheden' onderbouwd ter discussie stellen.

2. De kenniscirculatie wordt voor de gevorderde hbo-v(gg) student centraal gesteld

Aspecten die aandacht vergen:

- Kennisontwikkeling. De zorgorganisatie beschikt over een sociale kaart van kennisontwikkelingorganisaties en bronnen (zoals lectoraten en universiteiten). De zorgorganisatie heeft relaties met voor de VVT relevante kennisontwikkelingorganisaties. De zorgorganisatie levert een bijdrage aan kennisontwikkeling en heeft toegang tot kennisbronnen. De student wordt daarbij betrokken en krijgt daar een taak in.
- Kennisverspreiding. Nieuw ontwikkelde kennis wordt binnen de zorgorganisatie verspreid. De student wordt daarbij betrokken en krijgt daar een taak in.
- Kennistoepassing. Er worden binnen de zorgorganisaties pilots en/of projecten opgezet om nieuwe kennis toe te passen. De student wordt daarbij betrokken en krijgt daar een taak in.

3. De gevorderde hbo-v(gg) student wordt in contact gebracht met reële praktijksituaties die verbetering behoeven.

Aspecten die aandacht vergen:

- *Identificatie van praktijksituaties die verbetering behoeven. Bestaande situaties die verbetering behoeven worden gesignaleerd. De student krijgt daar een taak in. Wordt er in de zorgorganisatie risicomangement gevoerd dan wordt de student daarbij betrokken en krijgt zij daar een taak in. Wordt er in de zorgorganisatie beleid van vroeg signalering gevoerd, dan wordt de student daarbij betrokken en krijgt daar een taak in.*
- *Inventarisatie van praktijksituaties die verbeterd dienen te worden. Beschikt de zorgorganisatie over een lijst van onderwerpen die verbeterd dienen te worden, dan wordt de student aangemoedigd daaruit een afstudeeronderwerp te kiezen.*
- *Verbeteringsproces. De student wordt betrokken bij het opstellen van een verbeterplan. De student krijgt verantwoordelijkheid voor het opstellen van het verbeterplan. De student krijgt een taak in de uitvoering van het verbeterplan.*

4. De gevorderde hbo-v(gg) student wordt (mede) ingezet in complexe zorgsituaties

Aspecten die aandacht vergen:

- Aard van de zorg- en begeleidingsvraag. De student wordt op een verantwoorde manier betrokken bij zorgsituaties waarin multiple problematiek speelt en gecoördineerd moet worden. De student krijgt daarbij voldoende gelegenheid om de op de hogeschool verworven kennis en vaardigheden toe te passen en in de context te plaatsen. De nieuwsgierigheid van de student wordt daarbij voldoende geprikkeld en zij wordt voldoende aangezet tot verdieping van verworven kennis en vaardigheden.
- Verantwoordelijkheid. De student leert en krijgt verantwoordelijkheid voor de zorgverlening in complexe zorgsituaties.

5. De gevorderde hbo-v(gg) student wordt in de gelegenheid gesteld om samen te werken met zorginhoudelijke professionals en met onderwijs- en onderzoekkundige professionals.

Aspecten die aandacht vergen:

- Multidisciplinaire samenwerking. De student participeert in multidisciplinaire overlegsituaties en samenwerkingsverbanden.

6. Er worden hoge eisen aan de gevorderde hbo-v(gg) student gesteld.

Aspecten die aandacht vergen:

- Vakinhoudelijke kennis. Er wordt een beroep gedaan op de vakinhoudelijke kennis van de student. De student krijgt de gelegenheid zijn vakinhoudelijke kennis met anderen te delen (bijvoorbeeld in de vorm van het geven van een klinische les).
- Communicatie. Er wordt een beroep gedaan op de communicatieve vaardigheden van de student. De student krijgt een taak in de organisatie en sturing van communicatieprocessen (bijvoorbeeld in de vorm van het organiseren en voorzitten van een team- of werkoverleg).
- Evidence based werken. De student wordt geprikkeld tot het doen van (literatuur)onderzoek ten aanzien van gangbare werkwijzen en vanzelfsprekendheden.
- Implementatievaardigheden. De student wordt geprikkeld tot het inzetten van haar implementatievaardigheden.

7. De gevorderde hbo-v(gg) student wordt in de gelegenheid gesteld zich de beroepsrol van coach eigen maken

Aspecten die aandacht vergen:

- *Eigen coaching. Degene die verantwoordelijk is voor de coaching van de student laat professioneel (coachings) voorbeeldgedrag zien.*
- *Coaching van beginnend hbo-v studenten. De student krijgt een beginnend student toegewezen waarmee zij regelmatig coachingscontacten heeft.*
- *Zorginhoudelijke coaching van andere teamleden. De student krijgt de gelegenheid teamleden te coachen bij het in praktijk brengen van nieuwe zorg- en/of begeleidingsvaardigheden.*

8. De gevorderde hbo-v(gg) student wordt met name aangesproken op de beroepsrollen van ontwerper en professional en op de integratie van de vijf rollen op hbo-niveau.

Aspecten die aandacht vergen:

- *Ontwerperrol. De student wordt betrokken bij het opstellen van implementatieplannen ten behoeve van zorginnovatie en krijgt daar een taak in.*
- *Professionaliteit. Er wordt in alle opzichten een beroep gedaan op de professionaliteit van de student. De student krijgt de gelegenheid om te participeren in de verpleegkundige adviesraad (var) binnen de zorgorganisatie (indien aanwezig). De student krijgt de gelegenheid zich op de hoogte te houden van nieuwe professionele ontwikkelingen (bijvoorbeeld door deel te nemen aan conferenties of symposia). De student wordt geprikkeld zich aan te sluiten bij een verpleegkundige beroepsorganisatie.*

Te ondernemen stappen.

Bovenstaande aspecten geven een houvast bij de keuze om volwaardige stageplaatsen te gaan bieden aan hbo-v studenten. Om te komen tot een concreet, op de eigen zorgorganisatie afgestemd plan van aanpak in het kader van het verbeteren van de stageplaatsen voor hbo-studenten, dienen de volgende stappen te worden gezet:

1. Check al de hierboven beschreven kenmerken en maak op basis daarvan een inventarisatie van de leemten binnen de eigen zorgorganisatie.
2. Stel prioriteiten op basis van de inventarisatie.
3. Stel doelen ten aanzien van de gestelde prioriteiten.
4. Zorg voor commitment op bestuurlijk niveau.
5. Breng bij elk doel in kaart wie binnen de organisatie erbij betrokken moet worden.
6. Breng bij elk doel de benodigde activiteiten in kaart.
7. Zet een tijdpad uit en ga aan de slag.

Literatuuropgave

- Bokkum, L. van (2010). De leerafdeling. Onderzoek naar de nieuwe stagevorm 'de leerafdeling'. Masterthesis in opdracht van Calibris.
- Brouwer, B. de (2010). Excellente zorg. In TVZ (tijdschrift voor verpleegkundigen), nummer 7/8 (p. 37 – 40).
- Brouwer, B. de (2009). Rapport Pilot Excellente zorg. Publicatie van V&VN.
- Cuijpers, M., A. van Emden, J. Lamers en S. Sahertian (2010). Leerklimaat gerelateerd aan magnet-concept. Bachelorscriptie Fontys Hogeschool.
- Gobbens, R., H. Schell en J. Damoiseaux (2007). Een meetinstrument voor de kwaliteit van de beroepspraktijkvorming. In Onderwijs en gezondheidszorg, jaargang 31 nummer 2, (p. 11 - 14).
- Coppoolse, R. (2006). Masterplan Instituut voor verpleegkundige studies 2008 – 2012. Beleidsnotitie Hogeschool Utrecht.
- Havekes, R. en H. Drenth (2005). De leerwerkplaats. Samen leren in de praktijk. Houten, Bohn Stafleu van Lochum.
- Leijnse, F., J. Hulst en L. Vrooman (2006). Passie en precisie. Over de veranderde functie van de hogescholen. In Tijdschrift voor Hoger Onderwijsmanagement, nummer 5.
- Lijten, C. e.a. (2006). Zorginnovatiecentra de krachtige leeromgeving. Publicatie Fontys Hogeschool Verpleegkunde.
- Nigttere, B. de, R. Coppoolse en J. Overduijn (2008). Inspirerend leren in de learning community. In Onderwijs en gezondheidszorg, jaargang 32, nummer 6 (p.3 - 6).
- Peet, R. van der. (2008) Magneetinstellingen: iets voor Nederland?. In: TVZ (tijdschrift voor verpleegkundige, nummer 1 (p. 17-20).
- Pool, A., C. Pool, F. Veltman en S. Vogen (2001). Met het oog op de toekomst Beroepscompetenties van de hbo-verpleegkundige. Publicatie NIZW.
- Verdaasdonk, D. (2008). De leerweg van de leerafdeling. Succesfactoren en verbeterpunten voor stages op 'de leerafdeling'. In Onderwijs en Gezondheidszorg, jaargang 32 (p. 3 t/m 7).

Bijlage: Beginnen met hbo-v stageplaatsen.

Er zijn VVT organisaties die al ruime ervaring hebben met het opleiden van hbo-v studenten. Voor deze organisaties geldt dat er stappen ondernomen kunnen worden om dit opleiden te optimaliseren. Daarbij kan gebruik gemaakt worden van de in deze rapportage genoemde aandachtspunten.

Er zijn echter ook organisaties die nog geen of slechts in beperkte mate ervaring hebben met het opleiden van hbo-v studenten. Voor deze organisaties geven we hier enkele aandachtspunten om een goede start te kunnen maken:

- a. Bepaal bij welke ambitie van uw organisatie het past om hbo-v-ers op te leiden. Geef hier een korte omschrijving van, stel dit bestuurlijk vast en geef daarbij aan welke functionaris hier verantwoordelijk voor is.
- b. Deze functionaris neemt contact op met de voor de ouderenzorg verantwoordelijke docent van een hbo-v opleiding waar u mee wenst samen te werken. Daarbij wordt besproken hoe het curriculum van de opleiding er uit ziet en welke (on)mogelijkheden er zijn voor studenten om stage te lopen in de ouderenzorg. Probeer tot een gecombineerde afspraak te komen van enkele studenten in de beginfase van de opleiding en enkele studenten in de eindfase van de opleiding.
Spreek af welke contactmomenten er zijn en met welk doel.
- c. Stel vast met welke randvoorwaarden u werkt (stagevergoeding, begeleiding etc.)
- d. Bepaal binnen welke teams er een zodanige cultuur heerst dat studenten zich welkom kunnen voelen en zich kunnen ontwikkelen in de verschillende rollen. Kijk wie er binnen die teams:
 - ambassadeur van de ouderenzorg is en
 - capabel om vanuit een integrale mensvisie en verdiepend inzicht, ervaring en inzicht over te dragen aan beginnende hbo-v studenten,
 - een bijdrage kan leveren aan toetsing.
- e. Draag zorg voor heldere en beknopte informatie voor de toekomstige student en voor de medewerkers van de betrokken teams. Leg daarbij een relatie met de ambitie van de organisatie.
- f. Zorg voor een beknopt maar duidelijk introductieprogramma waar meerdere disciplines bij betrokken zijn.
- g. Bepaal (liefst vanuit regio- of locatieniveau) enkele opdrachten die passend zijn voor ouderejaars studenten. Bijvoorbeeld opdrachten die betrekking hebben op verbeterpunten. Zorg dat studenten vanuit het juiste niveau op de uitvoering van de opdrachten kunnen worden bevraagd en begeleid.
- h. Zet de student boventallig in en rooster deze enkele uren per dag vrij van zorgtaken.
- i. Zorg dat de hbo-v studenten elkaar op gezette tijden binnen de organisatie kunnen ontmoeten, bijvoorbeeld bij begeleide intervisie. Geef de gevorderde student een coachende rol naar de beginnende student.
- j. Voer een exitgesprek met studenten waarin nagegaan wordt hoe de stage is ervaren en of de student suggesties voor verbetering heeft.
- k. Zet uw organisatie met de aanpak “in de etalage”, zodanig dat studenten er kennis van kunnen nemen.